

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Barbory Kejvalové „Kulturní reálie a stereotypy ve vyučování cizímu jazyku“

Diplomová práce Barbory Kejvalové představuje příspěvek k dnes už dosti bohatě rozvíjené výzkumné oblasti, analýze učebnic, konkrétně učebnic češtiny jako cizího jazyka. Je užitečné, že se zaměřuje nikoli na způsob podání výkladů o gramatické stavbě či na zastoupení různých složek lexika, ale na to, jak učebnice operují s tzv. reáliemi, široce pojímanými poznatky o zemi, jejíž jazyk je vyučován; koncentrace na reálie je v souladu s tím, že se v poslední době zvyšuje zájem o ně i v českém odborném kontextu (práce J. Hasila aj.).

Diplomantka v práci postupuje v zásadě standardním způsobem, což umožňuje porovnání jejích výsledků s výsledky dalších studií. Důležitým a podnětným aspektem práce je přitom to, že komparativně využívá závěry německých výzkumů problematiky reálií, které jsou evidentně pokročilejší než výzkumy české a mohly působit inspirativně, a také paralelně sleduje vybrané učebnice vzniklé a užívané v České republice a učebnice určené primárně pro německé studenty češtiny.

V první části práce autorka vymezuje (s opřením především o zmíněné německé práce) pojem *reálie* a představuje různé možnosti jejich klasifikace. K tomu je možno podotknout, že klasifikace Weinmanna a Hosche a klasifikace Hasilova jsou těžko souměřitelné v tom, že první klasifikace v zásadě vyzdvihuje různé cíle výuky reálií, zatímco druhá se soustřeďuje na rozlišení věcné. Užitečný je popis nároků na podobu výuky reálií podle Společného referenčního rámce pro jazyky a jejich konkretizace v popisech úrovní požadovaných znalostí českého jazyka (A1, A2, B1, B2). Přitom jsou naznačeny i některé poněkud problematické rysy popisů.

Na této bázi pak diplomantka v hlavní části práce analyzuje šest vybraných učebnic češtiny jako cizího jazyka z hlediska toho, které druhy kulturních reálií jsou v nich prezentovány a jaký je způsob této prezentace. Výskyt reálií je klasifikován podle předtím stanovených kritérií a výsledky jsou přehledně uvedeny v tabulkách. K tomu jen dílčí technická poznámka: Uvádí se, že značka \surd symbolizuje začlenění daného kritéria v učebnici (s. 37), v tabulkách pak ale figuruje i tam, kde daná problematika v učebnici obsažena není (užívají se sloupce „ano“ a „ne“). Závažnějším problémem ovšem myslím je určení míry začlenění jednotlivých druhů reálií do učebnice (kde je hranice mezi částečným a úplným začleněním?). Celkově ovšem z tabulek a komentářů vyplývá, jaké jsou shody a rozdíly mezi jednotlivými učebnicemi. Závěry práce také představují výzvu pro praktickou tvorbu učebnic.

Ukazuje se velmi omezené uplatnění reálií souvisejících s předsudky a stereotypy, které se týkají myšlení, chování a jednání příslušníků různých národů, a nulové zastoupení informací o zvyklostech v neverbálním chování.

Ještě několik poznámek k jednotlivostem:

Někdy se výklad omezuje na obecné konstatování („zajímavá místa“ – s. 43; v čem spočívá jejich zajímavost?). Opakovaně se objevuje výraz *řeč tam*, kde se obvykle užívá termín *jazyk* (s. 13, 17). Jazykově je práce připravena v zásadě pečlivě, objevuje se ale určitý sklon k nadměrnému užívání opisného pasiva („není pracováno“ – s. 43, podobně s. 64), občas narazíme i na poněkud neobratnou formulaci („Pojem, který se v takto pojatých reáliích často skloňuje“ – s. 14; skloňovat se může jen výraz označující pojem). Opakovaně v textu nacházíme opomenutí při kladení čárek (s. 41, 43, 72 aj.).

Celkově je diplomová práce zpracována solidně a obsahuje řadu podnětných informací o podobě současných učebnic češtiny jak cizího jazyka. Doporučuji ji proto k obhajobě.

Navrhované hodnocení: výborně – velmi dobře (podle průběhu obhajoby)

V Praze dne 7. září 2012

Prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.,
ÚČJTK FF UK v Praze